

Spansk grammatikk

 Opprydning: Denne artikkelen trenger en opprydning for å oppfylle Wikipedias kvalitetskrav. Du kan hjelpe Wikipedia ved å den.

Spansk er et språk med forholdsvis mye bøyning. Det har to kjønn og et verb har rundt femti bøyingsformer i begge modiene, men ingen kasus og en avgrensa pronomenbøyning.

Det kongelige spanske språkakademiet (*La Real Academia Española*) har vanligvis fastsatt reglene for spansk, men siden 1960-tallet har det mista mye av sin anseelse. Denne artikkelen beskriver først de formelle standardreglene i spansk grammatikk (i den kastiljanske versjonen), og deretter i detalj avvik fra disse reglene, som en kan finne i lokale eller hverdagslige varianter av språket.

Verb

Infinitiv: Mens vi i norsk setter å foran alle verbene, har man i spansk de tre konjugasjonene; "ar, er og ir" på majoriteten av verbene. Vanligst er -ar former. Derfor er verbene som de skrives i infinitiv en peker på hvordan de bøyes. Eksempler på infinitivord som har forskjellige endinger:

- Beber - å drikke
- bailar - å danse
- Contar/Decir - Å fortelle

Det er også store mengde uregelrette spanske verb. "Ser, estar, ir" er kjente uregelrette verb. G-verb. Noen uregelrette verb eneder på "g" i førte person entall:

- poner: yo pongo, tú pones...
- tener: yo tengo, tú tienes...
- caer: yo caigo, tú caes...

Presens: Verb bøyes forskjellig i forhold til person. I motsetning til norsk der det er samme verb på alle personer.

- Jeg snakker - Yo hablo.
- Du snakker - Tú hablas
- Vi snakker - Nosotros hablamos

Det er tre verb-klasser i spansk i tillegg til uregelrette verb. De tre klassene er .ar-verb, .er-verb og ir-verb. Det er endingen som avgjør hvilken klasse den er i og hvordan den skal bøyes. I (jeg)-form bøyes verbet i presens med avslutning o og man tar bort endingen; ar,er eller ir. Er og ir-verb bøyes likt med unntak av nosotros (vi) og vosotros (dere).

I presens perfektum avsluttes vebene regelrett med enten ado(ar-verb) og ido(er og ir-verb)

- Hablar = Hablado
- Comer = Comido

Et eksempel på et uregelrett verb er "hacer" (å gjøre). I pres. perfektum blir det hecho. Foran alle verbene brukes en form for å forklare hvem det snakkes om.

- Yo = hago
 - Tú = haces
 - el, ella = hace
 - Nos.. = hacemos
 - Vos.. = Hacéis
 - ellos, ellas = hacen
-

Substantiver

Kjønn

Alle spanske substantiver tilhører ett av to grammatiske kjønn: hankjønn (maskulinum) eller hunnkjønn (femininum). De fleste adjektiver og pronomener, og alle artikler og partisipper som står til et substantiv, viser til substantivets kjønn.

I setningen "Store bord er finere", må en i den spanske oversettelsen, *Las mesas grandes son más bonitas*, bruke ord som samsvarer med kjønn til substantivet. Substantivet, *mesa* ("bord"), er hunnkjønn på spansk. Derfor må artikkelen også være i hunnkjønnsformen, *la* istedenfor *el* (som er hankjønnsformen). Uansett, *mesas* står her i flertall (pluralis), så vi må bruke formen *las* istedenfor *la*. De to adjektiva, enten de står som bestemmelsesord (det vil si, rett før eller etter substantivet) eller om de står som predikativ (etter verbet), må disse også bøyes i samsvar med substantivet. *Grande* er et ord som har lik form i begge kjønn, så til det legger vi bare flertallsendelsen "-s": *grandes*. *Bonito* er derimot et ord som bøyes både i kjønn og tall, så formen *bonitas* samsvarer med *mesas*.

Substantivtyper

Substantiver kan grupperes i disse kategoriene:

- Om de beskriver mennesker eller de fleste husdyr:
 - Substantiver som har ulike former i de ulike kjønn. Hunnkjønnsformen lager en ved å legge til *a* eller å bytte ut den siste vokalen med *a*. Eksempler: *el profesor/la profesora* (læreren/(lærerinna)), *el presidente/la presidenta* (presidenten), *el perro/la perra* (hunden/(tispa)).
 - Substantiv som har samme form i begge kjønn (på spansk, *sustantivos de género común* - "substantiv med felleskjønn"). Hunnkjønnsformen og hankjønnsformen er identisk: *el artista/la artista* (artisten), *el testigo/la testigo* (vitnet), *el estudiante/la estudiante* (studenten).
 - Substantiv som bare har ett grammatisk kjønn, uavhengig av hvilket kjønn de måtte betegne: *el personaje* (personlighet), *la visita* (gjesten).
- Om de beskriver ville dyr (eller enkelte typer husdyr):
 - Substantiv som har to helt ulike ord til å betegne dyr av ulike kjønn: *el toro/la vaca* (oksen/kua), *el caballo/la yegua* (hingsten/merra).
 - Substantiv som betegner både hankjønn og hunnkjønn. Kjønn vises ved å legge til orda *macho* (hann-) eller *hembra* (hunn-). Eksempler: *la jirafa macho* (hannsjiraffen), *la jirafa hembra* (hunnsjiraffen), *el rinoceronte macho* (hanneshornet), *el rinoceronte hembra* (hunneshornet).
- Substantiv som betegner livløse ting:
 - Hankjønn (eller maskulinum): *el pan* (brødet).
 - Hunnkjønn (eller femininum): *la leche* (melken).
 - Substantiv der noen språkbrukere bruker hankjønn, mens andre bruker hunnkjønn (kalles *sustantivos ambiguos* på spansk). Begge kjønn godtas: *Internet* (internett), *red* (nett), *linde* (grense) og *azúcar* (sukker). *Mar* (hav) er et særtilfelle. Det står vanligvis i hankjønn, men i poesien og på sjømannsspråk er det et hunnkjønnsord.
 - I noen tilfeller har det samme ordet ulik betydning etter hvilket kjønn det står i, som *el capital* (kapitalen) og *la capital* (hovedstaden).
- Unntak
 - Hunkjønnsord som begynner med trykk på den første stavelsen og hvor dette er en -a, skal ha hankjønnsartikkelet foran i entall. For eksempel i ordet *arte*, *el arte*, *las artes*, *el arte bella*, *las artes bellas*. Dette er for å gjøre uttallen lettere. Unntak fra denne regelen gjelder på egennavn.

(Vær oppmerksom på at substantiv som ender på -e og som viser til personer noen ganger kan skifte ending, som *presidente/a* (president), mens andre står uforandret, for eksempel *estudiante* (student). Som en tommelfingerregel (med mange unntak) kan en si at substantiver som viser til stillinger som tradisjonelt har vært forbeholdt menn, ofte

kan skifte ending.)

Å fastslå kjønnet etter endingene

Nesten alle substantiver som slutter på *-o* er maskuline. Ett av de få unntaka er ordet *mano* ("hånd"). Substantiver som slutter på *-a* er vanligvis feminine. Substantiver som slutter på andre vokaler og konsonanter er noen ganger hannkjønnsord, og andre ganger hunnkjønnsord. Spesielt mange vanlige endinger er feminine, som *-ción*, *-dad*, *-ez* (som i orda *la nación* (nasjonen), *la soledad* (ensomheta), *la vejez* (alderdommen)).

En liten gruppe av ord som er av gresk opphav og som ender på *-ma* er hannkjønnsord: *problema* (problem), *lema* (lemma, motto), *tema* (tema, emne), *sistema* (system), *telegrama* (telegram) osv. Disse ordene som slutter på *-ma* var intetkjønnsord på gresk.

Et utenlandsk lånord kan:

- Ta kjønnet det hadde i opphavsspråket (slik som i eksemplet ovafor), der intetkjønn regnes for å være hannkjønn. Slik er det også ofte med ord av engelsk opprinnelse, som ikke har noe kjønn.
- Ta kjønnet det ser ut til å ha (for eksempel *la Coca-Cola* fordi det ender på *-a*)
- Ta kjønnet til det ordet i det spanske språket som ligger nærmest (for eksempel *la Guinness* fordi er en form for *la cerveza* (ølet))

Kjønnet til egennavn

Navn på personer

Navn på personer samsvarer med kjønnet til personen, sjøl om navnet ser ut til å være av det motsatte kjønnet:

- *Chema es guapo*
- *Amparo es guapa*

Navn på bosetninger

Valget av kjønn varierer. En kan velge å se det på tre ulike måter:

- De er hunnkjønnsord om de ender på *-a*, ellers er de hannkjønnsord:
 - *la Barcelona de Gaudí*
 - *el Londres de Dickens*
- De bøyes etter et underforstått ord, *el pueblo* (landsbyen, bygda) eller *la ciudad* (byen, tettstedet):
 - *Nueva York* (by)
 - *la antigua Cartago* (by)
 - *Fraga es pequeño* (landsby)
- De er alltid hannkjønnsord: (denne bruken kan for mange virke gal)
 - *Barcelona no es pequeño*
 - *Londres no es pequeño*

I tilfellet New York, er *Nueva* en fast del av navnet og kan derfor ikke gjøres maskulin, mens New Mexico blir oversatt med *Nuevo México* fordi México er et hannkjønnsord.

Elver

Elver er hankjønnsord fordi ordet som ligger til grunn, *río* (elv) er et hankjønnsord, men lokalt kan noen elver regnes som hunnkjønnsord. Eksempler:

- *el [río de la] Plata*
- *el [río] Támesis* (Themsen)
- *el [río] Tajo*
- *el [río] Colorado* (Coloradoelva)
- *el [río] Cinca / la Cinca* (i de aragonesiske Pyreneene)

Diminutiver og suffikser

En kan lage spanske substantiver ved å legge til et omfattende sett av suffikser (endinger) til eksisterende substantiver og adjektiver.

Diminutiver (forminskelsesord) er et eksempel på ei gruppe av suffikser. De uttrykker "småhet". Det vanligste spanske diminutivet er *-it*. Det føyes inn mellom substantivstammen og sluttvokalen:

- *planta* → *plantita* (plante → liten plante)
- *vaso* → *vasito* (glass → lite glass)
- *niño* → *niñito* (gutt → smågutt)

Når ordet ender på en *-n*, blir *-it-* til *-cit-*. Deretter følger vokalene *-a* (dersom det er et hunnkjønnsord) eller *-o* (dersom det er et hankjønnsord):

- *botón* → *botoncito*
- *Carmen* → *Carmencita*

Når stammeordet ender på *z*, legger vi til en *e* før *-cit-* (legg merke til at skrivemåten endrer seg): *pez* → *pececito*. Når ordet ender på andre vokaler enn *n* og *z*, er reglene mer uklare: *azúcar* → *azuquítar* eller *azuquita*.

Lokale former

Regionale dialekter avgjør ofte valget av diminutivsform, og påvirkningen fra andre romanske dialekter kan også ha mye å si. Dannede talere som i formell tale bruker *-ito* eller ingen diminutiver i det hele tatt, kan ofte bruke lokale diminutivsvarianter for å virke vennligere, eller for å "krydre" språket sitt litt.

Så istedenfor standarddiminutivet *-ito*, kan du møte på:

- *-illo* i Andalucía ('*quillo* istedenfor *chico* er vanlig i Sevilla-området)
- *-ico* i Aragón
- *-ín* eller *-ino* i Asturia, som i asturisk
- *-iño* i Galicia, som i galisisk
- *-uco* i Cantabria
- *-ete* fra katalansk

En del gammaldagse former, finner en for eksempel i: *burro* (esel) → *borrico* (esel - opprinnelig var betydningen et lite esel), *Venecia* (Venezia) → *Venezuela* (Venezuela, egentlig "lille Venezia").

Adjektiv

<i>Eksempler</i>		
	Entall	Flertall
<i>Maskulinum</i>	bajo	bajos
<i>Femininum</i>	baja	bajas
<i>Maskulinum</i>	joven	jovenes
<i>Femininum</i>	joven	jovenes

Adjektiv i spansk bøyes etter kjønn og tall (entall/flertall). De fleste adjektiv har endelsen **-o** i hankjønn og **-a** i hunkjønn. En del adjektiv har dessuten samme form i entall for både hankjønn og hunkjønn. Flertall dannes ved å legge til **-s** (der grunnformen ender på en vokal) eller **-es** (der grunnformen ender på en konsonant).

Adjektiv i positiv grad plasseres etter substantivet i setninger.

Gradbøyning av adjektiv

Adjektiv i spansk bøyes med ordet *más* (mer) og *menos* (mindre). Komparativ dannes ved å sette *mas* eller *menos* foran adjektivet. Man sammenligner ved å bruke ordet *que*, som kan tilsvare ordet *enn* på norsk. Superlativ dannes ved formen *bestemt artikkel* – (eventuelt *substantiv*) – *mas/menos* – *adjektiv*.

Eksempler:

La casa es roja. – Huset er rødt.

*María es **más** baja que Cristina.* – María er lavere enn Cristina.

*Carmen es **la** chica **más** baja.* – Carmen er den laveste jenta.

Adjektiv med uregelrett bøyning

Positiv	Komparativ	Superlativ
bueno	mejor	el/la mejor
malo	peor	el/la peor

Adverb

<i>Eksempler</i>	
Adverb	Adjektiv (f.)
normalmente	normal
correctamente	correcta

I spansk dannes adverb gjerne ved hunkjønnnsformen av et adjektiv og legge til *-mente* på slutten. En del adverb har dessuten samme form som det tilsvarende adjektivet. I Sør-Amerika er det vanlig å bruke adjektiv som adverb.

Eksempel:

Hablamos correctamente. – Vi snakker korrekt.

Tallord

Grunntall og ordenstall

	Grunntall	Ordenstall
0	cero	
1	uno	primero (primer),-a
2	dos	segundo,-a
3	tres	tercero (tercer),-a
4	cuatro	cuarto,-a
5	cinco	quinto,-a
6	seis	sexto,-a
7	siete	séptimo,-a
8	ocho	octavo,-a
9	nueve	noveno,-a
10	diez	décimo,-a

	Grunntall	Ordenstall
11	once	undécimo,-a
12	doce	duodécimo,-a
13	trece	décimo tercero, décima tercera
14	catorce	décimo cuarto, décima cuarta
15	quince	décimo quinto, décima quinta
16	dieciséis	décimo sexto, décima sexta
17	diecisiete	décimo séptimo, décima séptima
18	dieciocho	décimo octavo, décima octava
19	diecinueve	décimo noveno, décima novena
20	veinte	vigésimo,-a
30	treinta	trigésimo,-a

	Grunntall	Ordenstall
40	cuarenta	cuadragésimo,-a
50	cincuenta	quincuagésimo,-a
60	sesenta	sexagésimo,-a
70	setenta	septuagésimo,-a
80	ochenta	octogésimo,-a
90	noventa	nonagésimo,-a
100	cien	centésimo,-a
500	quinientos	quingentésimo,-a
1 000	mil	milésimo,-a
100 000	cien mil	cien milésimo,-a

1 000 000	un millón	millonésimo,-a
-----------	-----------	----------------

Konjunksjoner

Følgende konjunksjoner brukes i spansk:

- **y** – og
- **e** – og (foran i- og hi-, for eksempel *descargar e instalar* – laste ned og installere)
- **o** – eller
- **u** – eller (foran o- og ho-)
- **porque** – derfor, fordi

Eindomsord

- **Mi, mis** (min, mine): Mi gato es muy peludo. Min katt er veldig hårete.
- **Tu, tus** (din, dine): ¡Tus hijas y yo te necesitamos! Dine døtre og jeg trenger deg!
- **Su, sus** (din, hans, henne, dem): Su casa es su mayor inversión. (hans, hennes, dems) hus er (hans, hennes, dems) største investering.
- **Nuestro, nuestra, nuestros, nuestras** (vår): ¿Hay limpieza étnica en nuestro país? Er de etnisk rensing i vårt land?
- **Vuestro, vuestra, vuestros, vuestras** (deres): Me interesaría saber más sobre vuestro perro. Jeg er interessert i å vite mer om hunden din.

Preposisjoner

derecha = høyre

izquierda = venstre

delante = frem/foran

detrás = bak

entre = i mellom/i midten av

debajo = under

encima = på/oppå

interior = inni

próximo = ved siden av

Eksterne lenker

- [Lista de Errores](#) ^[1]

Referanser

- *A New Reference Grammar of Modern Spanish* — ISBN 0-340-58390-8
- *Diccionario esencial Santillana de la lengua española* — ISBN 84-294-3415-1
- *Manual de dialectología hispánica* — ISBN 84-344-8218-5
- *Cassell's Contemporary Spanish* — ISBN 0-02-595915-8

Referanser

[1] <http://aperezgirone.web.wesleyan.edu/span/112/errores.html#Adjativos>

Artikkeltider og Bidragsytere

Spansk grammatikk *Kilde:* <http://no.wikipedia.org/w/index.php?oldid=9786005> *Bidragsytere:* Cnyborg, Duffman, Einar Myre, Eirik, Haakon K, Janas, Jon Harald Søby, Mewasul, Noorse, Oddeivind, Ordensherre, Parelius, SommerSang, Wikijens, 41 anonyme endringer

Bildekilder, Lisenser og Bidragsytere

Bilde:Broom icon.svg *Kilde:* http://no.wikipedia.org/w/index.php?title=Fil:Broom_icon.svg *Lisens:* GNU General Public License *Bidragsytere:* Bayo, Booyabazooka, Davepape, Dcoetzee, Herbythyme, Ilmari Karonen, Javierme, Rocket000, The Evil IP address, 11 anonyme endringer

Lisens

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported
[//creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)
